

Leven met een visuele beperking

Toegankelijk stemmen voor iedereen

Bartiméus | Koninklijke Visio |
Robert Coppes Stichting

Toegankelijk stemmen voor iedereen

Stembureaus moeten volgens de Kieswet toegankelijk zijn voor alle bezoekers. Vanaf januari 2019 zal dit gelden voor 100% van de stembureaus (bron: Rijksoverheid). De toegankelijkheid betreft de communicatie, bereikbaarheid, betreedbaarheid en leesbaarheid zoals aangegeven in de checklist voor gemeenten opgesteld door het projectbureau Toegankelijkheid.

Visuele toegankelijkheid voor alle bezoekers

Een van de onderdelen van toegankelijkheid betreft de visuele toegankelijkheid. Bij het begrip visuele toegankelijkheid denkt men vaak onterecht dat het alleen belangrijk is voor mensen die slecht zien. Een goed contrast, goede leesbaarheid en een duidelijke indeling zijn essentieel voor alle bezoekers. Zowel tijdens het vinden van de weg (vaak in een onbekende omgeving) als tijdens het stemmen zelf.

< 2 >

Een visueel toegankelijk stembureau is dus belangrijk voor alle bezoekers. Met deze brochure bieden wij een praktische handreiking om de visuele toegankelijkheid van uw stembureaus te verbeteren. Dit kan vaak al met eenvoudige oplossingen. Deze brochure vormt daarmee een aanvulling op de checklist van projectbureau Toegankelijkheid.

Meer vragen of advies?

Koninklijke Visio, Bartiméus, Robert Coppes Stichting en de Oogvereniging adviseren u graag op maat verder om de aanbevelingen toe te passen.

De klantreis van het stemmen

Vorbereiding thuis

De persoon ontvangt de stempas per post. Op de stempas staat vermeld waar gestemd kan worden. Dit is meestal het stemlokaal dat het dichtst bij het adres van de stemgerechtigde ligt. Op deze stempas moet vermeld staan of dit stemlokaal toegankelijk is voor mensen met een beperking.

De stemgerechtigde kan zich vanuit huis online oriënteren. Hij of zij bekijkt de route naar het stemlokaal. En stemlijsten en partijprogramma's kunnen online ingezien worden. Zorg dat uw website toegankelijk is volgens de Web Content Accessibility Guidelines (WCAG, versie 2.1). Voor meer informatie zie www.accessibility.nl.

< 3 >

De reis naar het stembureau

Om de reis naar het stembureau zo makkelijk mogelijk te maken, helpt u inwoners door informatie over de looproute aan te bieden op uw website van de dichtstbijzijnde OV-haltes naar het stembureau. Daarnaast is het voor een goede bereikbaarheid van uw stembureau belangrijk om zichtbaar te zijn vanaf de openbare weg.

Tips voor een goede leesbaarheid en zichtbaarheid van de bewegwijzeringsborden:

Kies bij voorkeur voor een A1 formaat bord met een gele (of witte) achtergrondkleur met zwarte letters. Deze vallen het beste op in hun omgeving. Een groot schreefloos lettertype en een grotere afstand tussen letters maakt het woord op grotere afstand beter leesbaar.

~~Stembureau~~

Stembureau

Plaats de bewegwijzering goed in het zicht en op de keuze-momenten voor het vervolg van de route. Goede aanlichting van de borden maakt ze ook in het donker of bij slecht weer goed zichtbaar. Door de tekstborden op een hoogte tussen 120 - 160 cm te plaatsen kunnen bezoekers ze goed van dichtbij lezen.

“Mijn stem uitbrengen is een hele onderneming”

Peter (24 jaar) is een zelfstandige man, die maatschappelijk blind is. Hij gaat overdag stemmen, zodat hij voor het donker weer thuis is. “Ik vind het belangrijk om mijn stem uit te brengen. Ik ben politiek actief en ik weet al voor wie ik ga stemmen”. Peter gaat met de tram naar het dichtstbijzijnde toegankelijke stemlokaal. “Ik heb al uitgezocht dat er bij dit stemlokaal een “stem-mal” aanwezig is en dat de kieslijst voorgelezen kan worden. Maar het is de eerste keer dat ik het op deze manier ga doen. Ik ben benieuwd of er een uitleg is over het gebruik van de mal?”

< 4 >

Het stemlokaal zit in een zorgcentrum en het is er vrij donker. Peter probeert op het geluid af te gaan, maar het lukt niet goed omdat er zoveel mensen rondlopen. Aangekomen bij het stemlokaal, krijg hij het stembiljet uitgereikt. “Hier is uw stembiljet” hoort hij, maar ziet niet wie het biljet aan hem wil geven. Er komen allemaal vragen bij Peter op: Waar is het stemhokje met de stem-mal en de Soundbox om de kieslijst voor te lezen? Kan ik er een uitleg over krijgen? Loopt er iemand met mij mee?

“Mijn stem gaat naar mijn neef, die als 7e op de lijst van de VVD staat. Ik laat voor de zekerheid de lijst nog een keer voorlezen of plaats 7 inderdaad mijn neef is. Om zeker te weten dat ik het kruisje bij de juiste persoon heb gezet, maak ik met m’n iPhone een foto en stuur een appje naar m’n neef. Hij stuurt gelijk een bevestiging terug... Gelukt!”

De weg vinden in het stembureau

Om in het stembureau de weg naar het stemhokje te vinden, zijn er met verlichting en een heldere routing vele mogelijkheden voor een intuïtieve oriëntatie en navigatie. Over het algemeen zijn mensen geneigd te kiezen voor de best verlichte route. Zij zullen naar het licht toe lopen.

Zorg ervoor dat de route en bestemmingen goed verlicht zijn en dat er geen obstakels op de route staan, zoals plantenbakken. Door relevante informatie te laten opvallen, vinden alle mensen makkelijker de weg. Zeker in een onbekende omgeving.

Het stemmen zelf

U kunt er veel aan doen om het stemmen in het stemlokaal zo makkelijk mogelijk te maken. Hang bijvoorbeeld kandidatenlijsten uitvergroot op aan een vrije wand. Zorg voor een goede basisverlichting in het stemlokaal en een optimale taakverlichting in het stemhokje zelf. Verder kunt u verschillende hulpmiddelen beschikbaar stellen. Denk bijvoorbeeld aan een leesloep, voorleesapparatuur en de specifiek ontwikkelde stemmal voor blinde en slechtziende mensen. Het gebruik van (eigen) hulpmiddelen is wettelijk toegestaan om te kunnen stemmen. Ook is het wettelijk toegestaan hulp te krijgen bij het stemmen. Dat kan iemand zijn die de persoon zelf meevraagt of het personeel van het stembureau.

< 5 >

Hoe gaat u om met mensen die slechtziend of blind zijn

Als u iemand wilt helpen, dan zijn dit de belangrijkste tips over de omgang met iemand met een visuele beperking.

- Wilt u iemand helpen, vraag dan eerst of dat nodig is.
- Als u wilt dat iemand met u meeloopt, vraag dan even of en hoe u kunt helpen.
- Raak iemand niet zomaar aan.
- Vertel wat u doet.
- Zeg niet “hier” of “daar”, maar zeg precies waar iets staat (bijvoorbeeld: “Recht voor u op de tafel ligt het stem-potlood”).
- Zeg het als u weggaat. Anders praat iemand misschien gewoon door omdat hij niet door heeft dat u er niet meer bent.

< 6 >

En verder

- Zorg dat het voor personeel en bezoekers duidelijk is dat geleidehonden welkom zijn, in tegenstelling tot andere honden.
- Sommige bezoekers zullen een begeleider meenemen en dan is het toegestaan om met twee mensen in het stemhokje te staan.

Contact

Wilt u ondersteuning bij de praktische uitwerking van de adviezen?

Of heeft u andere vragen rondom toegankelijkheid? Neem contact op met:

Bartiméus Adviescentrum Toegankelijkheid

toegankelijkheid@bartimeus.nl

www.bartimeus.nl

Visio Zicht op Toegankelijkheid

visiozichtoptoegankelijkheid@visio.org

www.visio.org/toegankelijkheid

Robert Coppes Stichting

073 657 91 57

www.robertcoppes.nl

Oogvereniging

030 294 54 44

www.oogvereniging.nl

